

Laborc utca

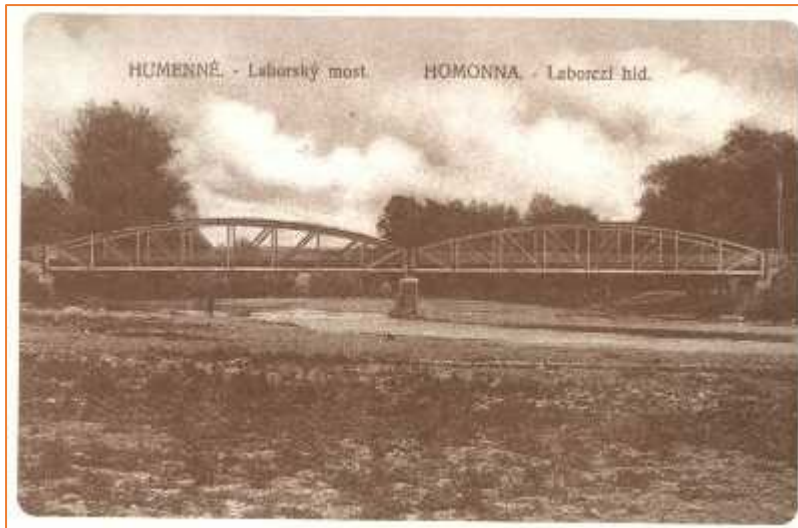
Az eddig tárgyalt utcanevek egy-egy település, illetve kistáj nevét viselték. A most sorra kerülő közterületek egy vízfolyás nevét viselik. A Laborc utca 1953-ban, a köz (mely ezt megelőzően a 186. u. nevet viselte) 1954-ben, az árok 1970-ben kapott nevet, a Ráday Mihály szerkesztette „Budapest teljes utcanévlexikona” szerint. Az utcanévhez fűzött rövid magyarázat: „Laborc, a Keleti-Beszkidékből eredő kb. 190 km hosszú folyó, a Latorca mellékfolyója.” A Laborc völgye is bővelkedik érdekességekben, de a teljességnek határt szab a területi korlát, így csak néhány érdekesség bemutatása lehetséges.

Kiss Lajos „A földrajzi nevek etimológiai szótára” így ír e névről: „Laborc 'folyó Szlovákiában; Laborec' [1150 körül / 13-14. század: Lobarcy Anonymus 13.]. Bizonytalan eredetű. Némelyek egy kelta *Labaros 'csacsogó, zúgó' melléknévre vezetik vissza. Mások szerint egy bolgár-török összetett személynév rejlik benne (vö. ótörök alp 'hős, vitéz' ... és bars 'tigris' ... amely bolgár-szláv közvetítéssel került át a magyarba, onnan pedig a szlovákba; vö. szlovák Laborec ... Laborca...”

A Pallas Nagy Lexikona és a honismereti alpművek több szócikkben foglalkoznak a Laborc folyóval és névadójával. A világhálón fellelhető szövegváltozatok számos hibájának kijavítása és a rövidítések feloldása után a következőket tudhatjuk meg e névről.

1. kép - Bodrog folyó

2. kép - Laborcz híd

A Pallas szerint: „Laborc: a Bodrog egyik forrászive, ered Zemplén vármegye É-i határán, Csertész mellett s egészben véve D-felé folyik, eleintén keskenyebb, Homonnától kezdve szélesebb völgyben; Nagy-Mihálynál kilép a lapályra, Deregyőnél DNy-ra fordul s Szürnyeg mellett az Ondavába ömlik, mely 5 km-rel odább D-felé a

Latorcával egyesülve a Bodrog nevet veszi fel. A L. hossza 130 km. Völgyét követi a Przemysl felé vezető vasút. Mellékvizei bal felől az Udva (a hasonnevű községnél), Ciróka (Lacfalvánál) és Ung (Deregyőnél); bal felől – közvetlen szomszédságában vele párhuzamosan folyván az Ondava – nincs nagyobb mellékvize.” Szombathy Viktor, a Felvidék nagy ismerője minden esetben felhívta az olvasók figyelmét a Ciróka mellékfolyó kedves nevére. Részben a Laborc és a Ciróka völgye veszi körül a vidék legjelentősebb hegységét; a Vihorlátot, melynek legmagasabb pontja a hasonnevű 1075 m magas csúcs.

A Pallas további szócikkei: „Mező-Laborc: kisközség Zemplén vmegye homonnai járásában, (1891) 1330 rutén és német lak.; van vasúti állomása, posta- és távíróhivatala és postatakarékpénztára.” Később a község a róla nevezett járás székhelye lett.

„Laborc: a Névtelen jegyző (13. fejezet) szerint Hung-vár (Ungvár) ispánja, vagyis dukája volt akkor, mikor Álmos vezér honfoglaló serege a várat ostromolni kezdte. Ellen nem állhatván, Zemlin (Zemplén?) földvárába kívánt szökni, de a magyarok elfogták s felakasztották a most róla nevezett Laborc-folyó mellett.”

Fényes Elek: „Magyarország geographiai szótára” is foglalkozik a Laborc névelemet viselő helységekkel. „Mező-Laborcz, orosz falu, Zemplén vármegyében, Papina filája 12 római, 700 g. kath. 12 zsidó lak., 329 h. szántófölddel. Földesura gr. Csáky. Utolsó posta Komarnyik.”

Vályi András: „Magyar Országának leírása” című művéből mást is megtudhatunk. „Mező Laborcz. Tót falu Zemplén Vármegyében földes Ura G. Csáki Uraság, lakosai ó hitűek, fekszik Sztropkónak, és Kraszni Brodnak szomszédságában, hegyes határja két nyomásbéli, zabot, kevés tatárkát, és krompélyt terem, erdeje van, szőlő nélkül szűkölködik, piatza Sztropkón.” A „krompély” mibenlétét

bizonyára nem kell magyarázni, de a tatárkáról meg kell említeni, hogy a hajdina vagy pohánka néven ismert kása-alapanyagot jelent még manapság is Kárpátalján.

Lelkes György: „Magyar helységnév-azonosító szótár” szerint még további helységek viselik a Laborc névelemet: Laborcbér, Laborcfalva, Laborcfő, Laborcmező, Laborcradvány, Laborcrév (mely Krasznibrod néven is előfordul), Laborcszög.

A fenti szűkös szócikkeket követően érdemes idézni a Névtelen Jegyző, „A magyarok cselekedetei” című művéből a Hung vára című fejezet teljes szövegét: „Akkor Álmos vezér és főemberei ezek hallatára módfelett felvidultak, és Hung várához lovagoltak, hogy elfoglalják azt. Miközben tábornok ült a fal körül, a várnak Laborc nevű ispánja – az ispánt az ottlakók nyelvének dukának mondták – futóra fogta a dolgot, és Zemplén vára felé sietett. A vezér katonái úzóba véve őt, egy folyó mellett elfogták, és mindjárt azon a helyen felakasztották. Attól a naptól kezdve ezt a folyót az ő nevéből Laborcnek hívták. Aztán Álmos vezér és övéi bevonulva Hung várába, a halhatatlan isteneknek nagy áldozatokat mutattak be, és négy napig tartó lakomát csaptak. A negyedik napon pedig Álmos vezér tanácsot tartván és övéit mind megesketvén, még életében vezérré és parancsolóvá tette fiát, Árpádot. Ezért hívták Árpádot Hungvária vezérének, összes vitézeit pedig Hungról hungvárusoknak nevezték el az idegenek nyelvének, és ez az elnevezés mostanáig él az egész világon.” Forr.: mek.oszk.hu, Pais Dezső ford. Megjegyzendő, hogy „Hung vára” alatt Ungvár értendő.

Megemlítendő, hogy a hegyvidéki ruszinok (verhovinaiak) nyugati és középső törzsei (lemkók és bojkók) között a Laborc völgye képezi a határt.

3. kép - Sztáray-kastély

A vidék jelentős települése Nagymihály, mely a Nagymihályi család vára helyén épített Sztáray-kastélyról nevezetes, ami manapság a Zempléni Honismereti Múzeumnak ad otthont.

4. kép - Ruby Máté 48-as honvéd-tüzér, bazilita szerzetes sírköve

Laborcrév kegytemploma és kolostora a környéken lakó görög katolikus ruszinok jelentős zarándokhelye. A kolostor melletti iskolában olyan jeles tudós szerzetesek tanítottak, mint Arsenij Alekszij Kocak, az első ruszin nyelvtankönyv szerzője vagy Anatolij Fedorovics Kralickij természettudós, aki ruszin népmeséket, népdalokat és népszokásokat is gyűjtött. 1915. április 13-án az osztrák-magyar csapatok a Laborc és Ondava folyók völgyében, valamint az Uzsoki-hágóban teljesen kiszorították a betört oroszokat Magyarország területéről. E harcok során oly mértékben sérült a kolostor és a templom, hogy újjáépítése reménytelenné vált, ehelyett 2002-

ben új épületet szenteltek fel. A búcsújáróhely honlapján közölt képeket áttekintve feltűnő, hogy a feszületeken nem a szokásos „INRI” (Iesus Nazarenus Rex Iudeorum = Jézus a zsidók királya) tábla áll, hanem egy cirill betűvel írt felirat: „ИҢЦІ”, (=„INCI” vagyis a zsidók cárjaként említik a Megváltót)! „Forr.: www.bucsujaras.hu, www.rusyn-rusnak.szm.sk

E táj szépségeiről képet alkothatunk ha áttekintjük Thomas Ender (1793-1875) osztrák festő tájképsorozatát, melyet Waldstein János gróf (1809-1876), jogász és művészetpártoló, a Magyar Tudományos Akadémia igazgatótanácsának tagja ajándékozta az Akadémiának 1868-ban. Ld.: ender.mtak.hu, 17-18. fejezetet.

1912-ben a Mezőlaborc közelében fekvő Mikó nevű kis faluból vándorolt ki Amerikába az a Varchola András, kinek a ruszinok körében Andrijko Varcholaként ismert fia Warhol néven lett híres képzőművész.

A bécsi döntést követően a Felvidék visszafoglalása során e térség felett harcok folytak a magyar és a szlovák légieregységei között. Az Árpád-vonal megkerülésére kényszerülő orosz csapatok északkelet felől a Laborc forrásvidékének közelében fekvő Duklai-hágón törtek be – súlyos harcok árán – a Kárpát-medencébe.

A Laborc nevet ma is használják személynévként, de a folyó völgyében számos vendéglátóhely viseli ezt a nevet. A mezőlaborci szállodának is ez a neve, mely stílszerűen a Warhol utcán található. A két háború közötti Csehszlovákia leghosszabb vasúti viszonylata a Prága – Kőrösmező között közlekedő gyorsvonat volt. Az ország zsugorodása következtében a Prága – Mezőlaborc közötti járat vette át a helyét, mely a Laborc nevet viselte, mintegy 800 km utat futta be. Az ország szétesése után is közlekedik a Laborc, de már csak Homonnáig, 12 órás menetidővel. (-n –s)

5. kép - A Laborc gyorsvonat az Ondava menti Bánócon